

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 396 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rmi	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinoz</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements.....	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'lchi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor.....	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni.....	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari.....	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction 205 A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova
	Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati 208 Majitov Turg'unali Anvar o'g'li
	Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari 214 Ismoilova Muattar Ilyosovna
	Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari 219 Alqarov Qodir Xoimatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li
	Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish 222 Murodova Sayyora Qanoatovna
	Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari 226 Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li
	Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari 230 Abdunabiyeva Kamola Mansurovna
	Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili 236 Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi
	Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 240 Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li
	Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish 245 Raximov Zokir Toshtemirovich
	Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari 249 Temirov Shoirbek Raimjonovich
	Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish 253 Kimsanova Rahnamo Solijonovna
	Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish 257 Muratov Muzaffar Shermamatovich
	Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari 261 Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li
	Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari 264 Oblayeva Lobar Erdonovna
	STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations 268 Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi
	Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari 272 Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna
	Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi 276 Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi
	Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools 279 S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova
	Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration 282 Shahlo Obidova
	Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish 286 Shodmonova Shoirsa Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi
	Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari 290 Turakulova Feruza Mamadoli qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	
Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari.....	321
<i>Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi	325
<i>Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li</i>	
Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari	329
<i>Haqqiyeva Fotima Olimjonovna</i>	
O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarning evolyutsion tahlili	333
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina</i>	
Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati.....	338
<i>Sobirova Lobar Raximovna</i>	
Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati	343
<i>Abdunosir Abdurasulovich G'afurov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv	347
<i>To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova</i>	
Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati	350
<i>Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova</i>	
Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish	354
<i>Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna</i>	
Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati.....	358
<i>O'sarova Muborak Fahriddinovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari.....	362
<i>Kurbanov Dilmurat Marupjanovich</i>	
Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati	367
<i>Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva</i>	
Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi	371
<i>Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich</i>	

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari	375
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	
Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri	379
Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi	
Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish	385
Tojibayeva Nargiza Keldibekovna	
Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili.....	389
Turg'unboyeva Nodira Baxtiyor qizi	
Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации.....	392
Амирова Луиза Маратовна	

TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA DIFFERENSIAL YONDASHUVNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI

Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna

Andijon davlat pedagogika instituti

"Tasviriy san'at va musiqa ta'limi" kafedrası PhD, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi davrda dolzarb hisoblangan masala, ya'ni tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari hamda tasviriy san'atning perspektiva, rangshunoslik, optika va yorug'-soya qonunlari, anatomiya, ufq chizig'i, kuzatish nuqtasi, buyum va surat tekisligi, kesishish nuqtasi, blik, refleks, faktura, konstruksiya, nisbat kabi qonuniyatlarini shakllantirib borish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: differensial yondashuv, motivatsiya, nutq, tasavvur, ong, xotira, hayajon, shaxs psixologiyasi, malaka, ko'nikma, ijodiy tafakkur, ijodiy qobiliyat, obraz, badiiy idrok.

Abstract: This article discusses a currently relevant issue, namely the psychological and pedagogical foundations of a differentiated approach in fine arts classes, as well as the formation of such principles of fine arts as perspective, color theory, optics, light and shadow, anatomy, horizon line, observation point, object and picture plane, intersection point, highlight, reflex, texture, structure, and proportion.

Key words: differentiated approach, motivation, speech, imagination, consciousness, memory, excitement, personality psychology, skill, competence, creative thinking, creative ability, image, artistic perception.

Аннотация: В данной статье рассматривается актуальная проблема, а именно психологические и педагогические основы дифференцированного подхода в изобразительном искусстве, а также формирование таких законов изобразительного искусства, как перспектива, цветоведение, оптика, свет и тень, анатомия, линия горизонта, точка наблюдения, плоскость объекта и изображения, точка пересечения, блик, рефлекс, фактура, конструкция и пропорция.

Ключевые слова: дифференцированный подход, мотивация, речь, воображение, сознание, память, возбуждение, психология личности, мастерство, компетентность, творческое мышление, творческие способности, образ, художественное восприятие.

KIRISH

Oliy ta'limda bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari nuqtayi nazaridan rivojlantirish tizimini takomillashtirishda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mustaqil ishlash ularda tasviriy san'atning perspektiva, rangshunoslik, optika va yorug'-soya qonunlari, anatomiya, ufq chizig'i, kuzatish nuqtasi, buyum va surat tekisligi, kesishish nuqtasi, blik, refleks, faktura, konstruksiya, nisbat kabi qonuniyatlarini shakllantirib boradi. Tasviriy san'at o'qituvchisining differensial yondashuv asosida yaxshi natijaga erishishi pedagogik faoliyatning kasbiy-metodik tayyorgarligi hamda pedagogik va psixologik imkoniyatlarini to'g'ri belgilash bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, aniq bir mavzuning mazmuni va xususiyatiga ko'ra darsga ajratilgan vaqtni to'g'ri taqsimlash muvaffaqiyat keltiradi. O'qituvchi dars davomida rejadagi har bir jihatga to'xtalib, o'quvchilarning faoliyatini kuzatib borishi muhimdir. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at darslari doirasida o'quvchilarning dunyoqarashi, tafakkuri va badiiy-estetik didi yuksaladi, ularda ijtimoiy tuzumga ongli munosabat shakllanadi.

Tasviriy san'at darslari mazmunini chuqur o'zlashtirish uchun mustaqil tafakkurni shakllantiruvchi omillarga alohida e'tibor berish lozim. Shu boisdan aytish mumkinki, ushbu fan qaysi maktabda yaxshi o'qitilmas ekan, bu maktabda yetuk shaxs kamol topmaydi. Prezidentimiz ham O'zbekistonning kelajagi uchun yetuk shaxs tayyorlash maqsadida fanlarni zamon talabi darajasida o'qitish zarurligini ta'kidlagan. Buning uchun umumiy o'rta ta'lim sifatini tubdan oshirish ^[1], kelajak avlodga mukammal ta'lim berish, har bir dars soatlaridan unumli

foydalanish hamda dars samaradorligini oshirish chora-tadbirlarini izlab topish bugungi umumiy o'rta ta'lim maktablarining asosiy vazifasi hisoblanadi. Ushbu nuqtayi nazardan o'quv jarayonida o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi, balki ijtimoiy zaruriyat talabidan kelib chiqqan holda demokratik fuqarolik jamiyatining faol ishtirokchisini shakllantiruvchi omil bo'lib ham xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tasviriy san'at o'qituvchilarining muhim vazifalaridan biri – o'quv jarayonini tashkil etishda o'quvchilarning yoshi va individual xususiyatlarini bilish, ularning tasviriy faoliyatdagi farqlarining namoyon bo'lishini aniqlash hamda baholashdan iboratdir. Talabalarni ta'lim jarayonida ularning individual psixologik xususiyatlari va aqliy tafakkurini, ushbu omillarning psixologik-pedagogik asoslari hamda ta'limiy imkoniyatlarini hisobga olish ham muhimdir. Bu sifatlarni uch darajaga bo'lish mumkin: Aqliy zakovati yuqori darajada shakllangan o'quvchilar boshqalardan materiallarni erkin tahlil qilishlari, muhim jihatlarni ajrata olishlari, tez umumlashtira olishlari va mavhum (abstrakt) fikr yurita olishlari, yangi tushunchalarni tez anglab olishlari bilan farqlanadilar. Yuqori darajada aqliy zakovati shakllangan o'quvchilar nihoyatda murakkab tuzilishdagi materiallarni tahlil qilishda qiyinchiliklarni his etadilar. O'rta darajada aql-zakovatli o'quvchilar o'quv materiallari hamda ularning muhim sifatlarni tahlil qilishda qiynaladilar. Biroq ular o'qituvchi yordamida topshiriqlarni bajara oladilar.

Aql-zakovati past darajadagi o'quvchilar o'quv materiallarini tahlil qilishda tushuncha, umumlashtirish va mavhumlashtirishning muhim jihatlarni ajrata olmaydilar. Demak, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarlik dasturida o'qituvchilarning psixologik tipologiyalari, ularning tasviriy faoliyatga bevosita ta'sir o'tkazadigan shaxsiy xususiyatlarini pedagogik va psixologik imkoniyatlar nuqtayi nazaridan to'g'ri belgilash hamda kasbiy-pedagogik faoliyatda unga rioya qilish umumiy kasbiy tayyorgarlikning muhim komponentidir. Oliy ta'lim tizimida tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida takomillashtirish tasviriy san'atni o'qitish texnologiyasi va didaktik jarayonlarining ancha murakkabligi bilan xarakterlanadi. Bu esa darsdagi o'qitish metodlarining turlicha qo'llanishiga sabab bo'ladi.

Oliy badiiy-pedagogik ta'limda tasviriy san'atni o'qitishda "Og'zaki bayon etish", "Ko'rgazmali o'qitish", "Amaliy ishlar" metodlari ^[2] va ularning zaruriy usullaridan foydalaniladi. Bunday metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning individual xususiyatlarini maksimal darajada hisobga olish imkoniyatlarini oshiradi. Shuning uchun ham bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligining differensial yondashuv asosidagi pedagogik-psixologik imkoniyatlari borasida yuqoridagi omillarga alohida e'tibor qaratish talab etiladi. Oliy ta'limda bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida takomillashtirish yuqoridagi metodlardan o'z faoliyatida unumli foydalanish orqali mashg'ulotlar natijasini kafolatlay oladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tasviriy san'at mashg'ulotlaridagi differensial usulning psixologik asoslari o'quvchilarning turli xil kognitiv qobiliyatlarini, oldingi tajribalarini va mavjud bilimlarini tan olishni o'z ichiga oladi. Bu tasviriy san'at o'qituvchilaridan ushbu individual farqlarni hisobga olgan holda o'qitish strategiyalarini ishlab chiqishni talab qiladi. Vigotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasi va miyaga asoslangan ta'lim tamoyillaridan ilhomlangan holda, bu yondashuv o'quvchilar tegishli qiyinchilik darajasida kurs materiallari bilan samarali muloqot qilishlari mumkin bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi va mazmunli o'quv muhitini yaratishga ustuvor ahamiyat beradi. Bundan tashqari, differensial ta'lim usuli psixologik va pedagogik elementlarni o'zida mujassam etgan bo'lib, o'qitish usullarini har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirishga qaratilgan. Buni tasviriy san'at ta'limi sohasidagi tadqiqotlar va turli xil o'qitish usullarini sinab ko'rish natijalari ham tasdiqlaydi. Oqibatda, ushbu ta'lim yondashuvi o'ylangan rejalashtirish va amalga oshirish orqali individual nomutanosibliklarni muntazam ravishda bartaraf etish barcha o'quvchilar uchun ta'lim jarayonini boyitadi, degan ishonchga asoslanadi ^[3].

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuv o'quvchilar motivatsiyasini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'quvchilarning tayyorgarligi, qiziqishlari va o'quv jarayonidagi individual farqlarni tan olish hamda ularga rioya qilish orqali ularda o'quv jarayoniga daxldorlik va faollik hissi uyg'otiladi. O'quvchilar o'zlarining noyob ehtiyojlari va imkoniyatlari tabaqalashtirilgan ta'lim orqali tan olinishi hamda moslashtirilganligini his qilsalar, ular o'zlarini qadrlangan deb his qilishlari va o'qish jarayonida faol ishtirok etishga undalishlari mumkin. Misol uchun, o'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarining qiziqishlari va kuchli tomonlariga mos keladigan o'quv faoliyatini tanlash imkoniyatini taqdim etganda, o'quvchilar o'z o'quv jarayoniga egalik va mustaqillik tuyg'usini his qilishlari ehtimoli ortadi, bu esa ularning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi ^[4].

Motivatsiyani tadqiq qilish jarayonida o'quvchilarning ehtiyojlari muammosiga alohida e'tibor qaratish zarur. Chunki o'quvchilarning o'rganilayotgan fanga bo'lgan ehtiyojini hamda ular orqali egallangan ko'nikma va malakalarni aniqlash o'quv jarayonidagi faoliyatning yo'nalishini va ruhiy holatini belgilaydi. Ehtiyoj nafaqat

faoliyatni rag'batlantiradi, balki u orqali motivlarni ham shakllantiradi. Motivlar shakllangandan so'ng o'quvchi o'z oldiga maqsad qo'yishga tayyor bo'ladi. O'qituvchi dars jarayonini tashkil etishda o'quvchilarning ehtiyojlarini hisobga olishi, mavzuni moslashtirish orqali ularda zarur motivatsiyani shakllantirishi hamda o'quvchilar bilan maqsad va vazifalarni belgilashi o'quv jarayoni samaradorligini oshirishga xizmat qilishi kerak^[5].

Ta'limdagi differensial yondashuv Govard Gardner tomonidan taklif qilingan ko'p qirrali intellekt nazariyasi bilan chambarchas bog'liqdir. Gardner nazariyasiga ko'ra, intellekt yagona va qat'iy mavjudlik emas, balki turli xil aql turlari, jumladan, lingvistik, mantiqiy-matematik, fazoviy, jismoniy-kinestetik, musiqiy, shaxslararo, ichki shaxsiy va naturalistik intellektlarning kombinatsiyasidan iboratdir. Har bir inson ushbu intellekt turlarining turli darajadagi o'ziga xos uyg'unligiga ega bo'ladi^[6].

TAHLIL VA NATIJALAR

Differensial yondashuvni aynan tasviriy san'at mashg'ulotlarida amalga oshirish jarayonida talabalar o'z tengdoshlari orasidagi intellektual xilma-xillikni tan oladilar va qadrlaydilar. Ular turli xil intellekt turlariga mos keladigan ta'lim va o'rganish tajribalarini ishlab chiqadilar, bu esa talabalarga o'zlarining kuchli tomonlari va qiziqishlariga mos ravishda mazmun bilan shug'ullanish imkonini beradi.

Masalan, o'qituvchi talabalarga tushunchalarni turli usullar orqali namoyish etish imkoniyatini berishi mumkin: San'atshunoslikka moyil talabalar mashhur rassomlarning ijodiy asarlarini tahlil qilib yozishlari yoki og'zaki taqdimot qilishni afzal ko'rishlari mumkin. Rangshunoslikka oid diagrammalar, chizmalar yoki tasviriy sxemalar yaratishdan samarali foydalanishlari mumkin. Ijodiy kompozitsiyalarni o'rganuvchi talabalar amaliy mashg'ulotlar yoki tajribalarda yuqori natija ko'rsatishlari mumkin. Ijodiy intellekt turlarini differensiallash-tirish yondashuviga integratsiyalash orqali o'qituvchilar o'quvchilar o'zlarining noyob iste'dodlari va qobiliyatlarini asosida rivojlanishlari mumkin bo'lgan yanada inklyuziv va qiziqarli o'quv muhitini yaratadilar. Ushbu yondashuv o'quvchilarning xilma-xilligini hurmat qiladi hamda mavzuni chuqurroq tushunish va qadrlashga yordam beradi^[7].

Fransiyalik olim Jak Ton ranglarning inson ruhiyatiga ta'siri to'g'risida bir qancha fikrlarini yozib qoldirgan. Uning fikricha: "Rang inson ongi va kayfiyatiga ta'sir qilib, muayyan turiga ko'ra kishida xotirjamlik va hayajonni hosil qilishi, hatto inson qalbini larzaga solishi, ba'zi hollarda sog'lig'ini falokatga giriftor etishi mumkin".

Turli intellektlilik nazariyasi turli fanlar bo'yicha o'qituvchilar uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu nazariya ularga o'quv-ta'lim jarayonini takomillashtirish va an'anaviy maktab sharoitida ko'pincha yetishmaydigan tegishli faoliyatlar orqali o'quvchilarni faol jalb qilish imkonini beradi. O'quvchilarning xilma-xilligi va ularning o'rganishga bo'lgan yuqori ehtiyojlari o'qitish jarayonini murakkablashtiradi. Individual tafovutlarni hisobga olish bugungi kunda ta'limdagi muhim muammolardan biri bo'lib qolmoqda, biroq bu ko'plab ta'limiy tafovutlarni bartaraf etishning muhim strategiyasi hisoblanadi^[8].

Gardnerning turli intellektlilik nazariyasi o'qituvchilar faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, ammo bu ta'sirlarning ayrimlari ularning nazorati ostida emas. Brualdi (1996)ga ko'ra, barcha intellekt turlarini bir xil baholash zarur, chunki ularning har biri inson shaxsiyatining tarkibiy qismi hisoblanadi. Biroq asosiy muammo shundaki, o'qituvchilar mavjud ijtimoiy qadriyatlar tizimiga tayanadilar va o'quv dasturi ko'pincha nimani o'rgatish hamda bunga qancha vaqt ajratishni belgilab beradi. Natijada, o'qituvchilar ko'p intellekt nazariyasini to'liq amalga oshira olmaydilar, chunki maktab va universitetlarga kirish imtihonlari asosan mantiqiy-matematik hamda verbal-lingvistik qobiliyatlarni baholashga yo'naltirilgan^[9].

Gardner g'oyalarini qo'llashning samarali usullaridan biri – turli intellekt turlarini o'zaro integratsiyalashdir. Bu esa bir intellekt turi orqali boshqa sohadagi o'rganishni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Ko'plab o'qituvchilar, hatto Gardner nazariyasi bilan bevosita tanish bo'lmaganlari ham, bunday yondashuvni amaliyotda qo'llaydilar. Masalan, yosh bolalarga alifbo qo'shig'ini o'rgatish orqali musiqiy intellekt yordamida lingvistik intellekt rivojlantiriladi. Bu yondashuv lingvistik qobiliyati sust bo'lgan bolalarga yordam berish bilan birga, yuqori lingvistik intellektga ega o'quvchilarda ritm va tovush ohangini his qilish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Shuningdek, vaqt jadvallari yoki boshqa qoidalarni o'rgatishda musiqiy intellektdan foydalanish boshqa intellekt turlarini rivojlantirishga ham xizmat qilishi mumkin^[10].

Ta'lim radioeshittirish korporatsiyasi (Educational Broadcasting Corporation) (2004) ko'p intellekt nazariyasining afzalliklarini ta'kidlab, intellektual qobiliyatlarni yanada kengroq baholash zarurligini qayd etadi. Masalan, musiqa tarixiy davr ruhiyatini so'zlarga nisbatan aniqroq ifodalashi mumkin, ritmni o'rganish esa kasrlarni tushunishga yordam beradi. Organ tovushlarini o'rganish fizikadagi tebranish jarayonlarini tushunishga olib keladi. Keplerning "Sferalar musiqasi" g'oyasi astronomiya o'quvchilariga bir vaqtning o'zida tarix, fan, matematika va musiqa fanlarini integratsiyalashgan holda o'rganish imkonini beradi^[11].

Muvaffaqiyatsizlik sabablarini aniqlashda faqat o'quvchilarning individual imkoniyatlariga e'tibor qaratish boshqa ta'limiy omillarning ahamiyatini inkor etishga olib keladi. Bu esa insonlarning tabiiy va ijtimoiy muhit ta'sirida shakllanadigan noyob jismoniy, intellektual va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olmaslikka sabab bo'ladi.

So'nggi yillarda o'quvchilarning individual xususiyatlarining o'quv jarayoniga ta'siri tobora ko'proq e'tiborga olinmoqda va bu turli intellektlilik nazariyasining o'quv hamda o'qitish jarayonlari bilan integratsiyalashuvini ustuvor yo'nalishga aylantirdi^[12]. Ko'p intellekt nazariyasi nuqtayi nazaridan individual intellekt turli sohalaridagi qobiliyatlarining o'zaro uyg'unlashgan kombinatsiyasini ifodalaydi.

XULOSA

Har bir inson turli qobiliyatlar bilan tug'iladi, biroq ulardan biri yoki bir nechta ustunroq rivojlangan bo'lishi mumkin^[9]. Gardner nazariyasiga ko'ra, har bir insonning intellektual darajasi mustaqil kuch va qobiliyatlar asosida shakllanadi hamda har bir bola bir yoki bir nechta sohalarida yuqori potensialga ega bo'ladi. Gardnerning fikricha, intellekt faqat ikki soha bilan cheklanmaydi, balki musiqa, sport, san'at, o'z-o'zini anglash va o'zini baholashdagi muvaffaqiyatlarni ham qamrab oladi. U intellektni muammolarni hal qilish hamda madaniy kontekstlarda samarali natijalarga erishish qobiliyati sifatida talqin qiladi^[13].

O'rta maktab o'quvchilarining turli intellekt jarayonlarini tushunish o'qituvchilarga o'z o'quvchilarini yaxshiroq bilish, ularning o'xshash va farqli jihatlarini anglash imkonini beradi. O'qituvchilar ta'lim muhitini rejalashtirishda hamda faol ishtirokni rag'batlantirishda o'quvchilarning ustun intellekt sohalarini hisobga olishlari zarur. O'quvchilarning kuchli tomonlaridan samarali foydalanish boshqa yo'nalishlarning rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning qiziqishlari va intellekt sohalarini jinsga qarab farqlanishi mumkin va bu tabiiy tafovutlarni inobatga olish muhimdir. Ijtimoiy-iqtisodiy xilma-xillikni hisobga olish esa ehtimoliy tengsizliklarning oldini olishga xizmat qiladi. O'quvchilarning malakasiga mos topshiriqlar berish ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. O'quvchilar o'z qobiliyatlari va individual farqlarini eng yaxshi anglay oladigan subyektlar bo'lganligi sababli, o'z-o'zini baholash natijalarini shaxsiy rivojlanish ko'rsatkichlari tarkibiga kiritish maqsadga muvofiqdir^[14].

Demak, yuqorida keltirilgan omillar asosida e'tirof etish mumkinki, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisining tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslarini puxta egallashi dolzarb masalalardan biridir. Bu esa bolaning shakllanishi va rivojlanishi jarayonining har bir bosqichiga xos xususiyatlar haqida yetarli bilimga ega bo'lish bilan belgilanadi. Mazkur jarayon bevosita individual psixologik xarakterga ega bo'lib, o'qituvchining shu sohadagi bilimlari tasviriy san'at ta'limining pedagogik va psixologik imkoniyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-3107036>
2. Oripov B.N. Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi. – T.: "Ilm-ziyo", 2013. – 5-b.
3. Goyibova N.M. (2024). "Pedagogical Strategies for Differentiated Writing Instruction: Enhancing Student Learning" // Innovative Development in Educational Activities. – Vol. 3, No. 7. – B. 184–187.
4. Naj Abdullah. (2015). "The Effect of Differentiated Learning Method on Students' Achievement in Writing Skills in Learning Arabic as a Foreign Language". – August, 2015.
5. Samatova B.R. (2020). "The Role of Students' Motivation in the Process of Teaching English in Non-language Institutions: Analysis of Current Practice" // Scientific Bulletin of Namangan State University. – Vol. 2, No. 8. – B. 201–210.
6. Howard Gardner. (2013). "Frequently Asked Questions – Multiple Intelligences and Related Educational Topics". Retrieved from: https://howardgardner01.files.wordpress.com/2012/06/faq_march2013.pdf
7. Bowker M. Benefits of Incorporating Howard Gardner's Multiple Intelligences Theory into Teaching Practices. – California State University Monterey Bay, 2020. – P. 804 [Online]. Available: https://digitalcommons.csUMB.edu/caps_thes_all/804
8. Abubakar B., Abdullahi S.A. "Reading Skills Development and Teaching Techniques in Modern Perspectives: Greater Expertise for Teachers in Contemporary Pre-primary and Primary Schools". – August, 2023.
9. Brualdi A.C. (1996). "Multiple Intelligences: Gardner's Theory" // ERIC Digest. – 1996-09-00, ED410226. Retrieved April 13, 2009, from ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation Washington DC. Available: <http://www.ericdigests.org/1998-1/multiple.htm>
10. Mantiri O. "Is Multiple Intelligence Theory Relevant in Teaching Today?" (February 17, 2013). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2566119> yoki <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2566119>
11. Educational Broadcasting Corporation. (2004). "Who Are the Critics of This Theory and What Do They Say?" // Tapping into Multiple Intelligences [Explanation]. Retrieved April 14, 2009, from Educational Broadcasting Corporation website: http://www.thirteen.org/edonline/concept2class/mi/index_sub4.html
12. Bumen N.T. (2005). Okulda Çoklu Zeka Kuramı. – Ankara: Pegem A Yayıncılık.
13. Gardner H. (2010). Çoklu Zeka Kuramı: Zihin Çerçevesi (E. Kılıç, çev.). – İstanbul: Alfa Basım Yayım.
14. Aydemir H., Karali Y. "Study of Secondary School Students' Multiple Intelligence Areas (Malatya Case)" // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – Vol. 152, 2014. – B. 167–172. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.175>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.